

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/સિવિલ એપિલિકેશન (ફોર કોન્ડોનેશન ઓફ ડીલે) નં. ૯૮૦/૨૦૨૬

ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ/૪૩૨૨/૨૦૨૬

વિથ

આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૦૧૨/૨૦૨૬ ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં.

૪૩૨૩/૨૦૨૬

વિથ

આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૦૧૪/૨૦૨૬ ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં.

૪૩૨૦/૨૦૨૬

વિથ

આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૦૧૭/૨૦૨૬ ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં.

૪૩૧૯/૨૦૨૬

વિથ

આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૦૧૮/૨૦૨૬ ઈન એફ/ફર્સ્ટ અપીલ નં.

૪૩૨૧/૨૦૨૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. સી. દોશી

સહિ/-

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	✓	

ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી

વિરુદ્ધ

ઉદેસંગ ભગવાનભાઈ અને અન્ય

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(રો) નં. ૧ તરફે એ.જી.પી. સુશ્રી કિંજલ વ્યાસ
સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ તરફે શ્રી પર્વ એસ. ગુપ્તા (૧૧૮૫૦)
સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે રૂલની બજવાણી થયેલ છે

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. સી. દોશી

તારીખ : ૩૦/૦૭/૨૦૨૬

ચુકાદો

૧. સંયુક્ત ચુકાદા અને એવોર્ડ સામેની અપીલોમાંથી ઉદ્ભવતી અરજીઓના જૂથમાં અરજદાર તરફે વિદ્વાન એ.જી.પી. સુશ્રી કિંજલ વ્યાસને સાંભળવામાં આવ્યા.
૨. લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ (જે હવે પછી “સદર અધિનિયમ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૫ હેઠળની આ સિવિલ એપિલિકેશનો દ્વારા, ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી નીચે મુજબની દાદ માગે છે, જે તમામ અરજીઓમાં સમાન છે:-

“(એ) નામદાર કોર્ટ હાલની સિવિલ એપિલિકેશન દાખલ કરી મંજૂર કરવા

મહેરબાની કરશો;

(બી) એલએઆર નં. ૧૧૪/૨૦૧૩ માં વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ (એલ.એ.ક્યુ.), નર્મદા યોજના અને પ્રિન્સિપાલ સિનિયર સિવિલ જજ, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય), મિરઝાપુર, અમદાવાદ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૧૧.૦૫.૨૦૨૨ ના ચુકાદા અને એવોર્ડ સામે સાથેની ફર્સ્ટ અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલ ૧૨૨૫ દિવસનો વિલંબ માફ કરવા નામદાર કોર્ટ મહેરબાની કરશો;

(સી) ન્યાયના હિતમાં અને બાબતની યોગ્યતાને ધ્યાને રાખીને યોગ્ય જણાય તેવી અન્ય અને વધુ દાદ મંજૂર કરવા નામદાર કોર્ટ મહેરબાની કરશો.”

૩. વિલંબ સમજાવવા માટે અરજદાર તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન એ.જી.પી. મુખ્યત્વે એવી દલીલ કરશે કે આ વિલંબ ન તો જાણીજોઈને કે ઈરાદાપૂર્વકનો છે, પરંતુ માત્ર પ્રક્રિયાગત અસરોના કારણે થયો છે અને અરજદાર તરફથી કોઈ દોષિત બેદરકારી કે નિષ્ક્રિયતા નથી અને કાયદા વિભાગ પાસેથી વિગતોનો સમગ્ર સેટ મળતાં જ અપીલો દાખલ કરવાનો તાત્કાલિક નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.

૩.૧. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે થયેલ વિલંબ સંપૂર્ણપણે પ્રક્રિયાગત છે અને આંતર-વિભાગીય પત્રવ્યવહાર, વહીવટી મંજૂરીઓ અને સચોટ ફાઈલિંગ સુનિશ્ચિત કરવા માટેના સાવચેતીભર્યા અભિગમને આભારી છે.

તે શુદ્ધનિષ્ઠ અને બેદરકારી વિનાનું છે અને અરજદાર તરફથી કોઈ નિષ્ક્રિયતા નથી.

૩.૨. મુખ્યત્વે ઉપરોક્ત રજૂઆત પર, અરજદાર તરફે વિદ્વાન એ.જી.પી. વિલંબ માફ કરીને આ અરજીઓ મંજૂર કરવા અને પ્રથમ અપીલો રજીસ્ટર કરવા અરજ કરે છે.

૪. બાબતોમાં સામાવાળાઓ તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલો સુશ્રી નિકિતા સી. ગાંધી અને સુશ્રી રૂમી એમ. ગાંધીની સહાયતા મેળવતા વિદ્વાન વકીલ શ્રી પર્વ એસ. ગુપ્તા, વિદ્વાન વકીલ શ્રી ચિન્મય એમ. ગાંધીને સાંભળવામાં આવ્યા.

૪.૧. તેઓ સંયુક્ત રીતે વિલંબ માફ કરવાનો વાંધો ઉઠાવશે અને રજૂઆત કરી હતી કે ઉદાર અભિગમ અપનાવવા વગેરેના આધારે મર્યાદાના મહત્વના કાયદાને ફગાવી કે ફેંકી શકાય નહીં અને ન્યાય-લક્ષી અને ઉદાર અભિગમ અપનાવી શકાય છે, શરત એ છે કે વિલંબ માફીની અરજીમાં અરજદાર દ્વારા પૂરતા કારણો પૂરા પાડવામાં આવ્યા હોય અને સ્થાપિત કરવામાં આવ્યા હોય.

૪.૨. ઉપરોક્ત દલીલ કર્યા પછી, સામાવાળાઓ તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલો આ કોર્ટને વિલંબ માફીની અરજીમાં અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી લેખિત જવાબ તરફ લઈ ગયા અને રજૂઆત કરી કે ફોર કોન્ડોનેશન ઓફ ડીલે કોઈ ચોક્કસ ખાતરીપૂર્વકનું કારણ દર્શાવ્યા વિના,

પ્રક્રિયાગત વિલંબના નામે અરજદાર દ્વારા સંપૂર્ણ અસ્પષ્ટ અને બચાવયુક્ત પરંતુ પોકળ ગ્રાઉન્ડ્સ ઉઠાવવામાં આવ્યા છે. આમ, તેઓ રજૂઆત કરે છે કે વિલંબ માફ કરવો જોઈએ નહીં.

૪.૩. ઉપરોક્ત રજૂઆત પર, તેઓ રજૂઆત કરે છે કે **૧૨૨૫** દિવસનો વિલંબ માફ કરવો જોઈએ નહીં અને આ અરજીઓ અને પરિણામે પ્રથમ અપીલોનો નિકાલ કરવા રજૂઆત કરી હતી.

૫. સંબંધિત પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને વર્તમાન અરજીઓ પર વિચારપૂર્વક વિચારણા કર્યા પછી, મને વિલંબ માફની દાદ માટે પૂરતું કારણ હોવાનો દાવો કરતા અરજદાર દ્વારા જણાવવામાં આવેલા કારણોની નોંધ લેવા દો, જે ફકરા ૩ થી ૧૯ માં તમામ અરજીઓમાં સમાન છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:-

“૩. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે, તારીખ ૧૯.૦૭.૨૦૨૨ ના પત્રવ્યવહાર દ્વારા, વિદ્વાન જિલ્લા સરકારી વકીલે ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારીને પોતાનો અભિપ્રાય મોકલ્યો છે.

૪. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૦૬.૦૮.૨૦૨૨ ના પત્રવ્યવહાર દ્વારા, વિભાગને ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી પાસેથી લો ઓફિસર રૂલ્સ હેઠળ તારીખ ૦૪.૦૮.૨૦૨૨ નો અહેવાલ મળ્યો હતો.

૫. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે, તારીખ ૦૮.૦૮.૨૦૨૨ ના પત્રવ્યવહાર દ્વારા, ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી, અમદાવાદ પાસેથી

જરૂરી વિગતો અને સક્ષમ સત્તાધિકારીનો અભિપ્રાય માગવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૦૮.૦૯.૨૦૨૨ ના રોજ ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી, અમદાવાદને એક રિમાઈન્ડર પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૬. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે, તારીખ ૨૯.૦૯.૨૦૨૨ ના પત્રવ્યવહાર દ્વારા, ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી, અમદાવાદે વર્તમાન કેસની જરૂરી વિગતો વિભાગને મોકલી આપી છે.

૭. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૧૨.૧૦.૨૦૨૨ ના પત્રવ્યવહાર દ્વારા વિભાગ દ્વારા ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી, અમદાવાદ પાસેથી અભિપ્રાય માગવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૧૯.૦૧.૨૦૨૩, ૦૭.૦૨.૨૦૨૩, ૨૪.૦૩.૨૦૨૩, ૧૫.૦૬.૨૦૨૩ અને ૧૪.૦૯.૨૦૨૩ ના રોજ ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી, અમદાવાદને એક રિમાઈન્ડર પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૮. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૦૯.૧૦.૨૦૨૩ ના રોજ નિવાસી અધિક કલેક્ટર (નર્મદા), અમદાવાદને એક પત્રવ્યવહાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં તેમને અભિપ્રાય રજૂ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૨૧.૧૧.૨૦૨૩, ૧૭.૦૨.૨૦૨૪ અને ૧૩.૦૫.૨૦૨૪ ના રોજ અધિક

કલેક્ટર (નર્મદા), અમદાવાદને એક રિમાઈન્ડર પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૯. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૨૧.૦૬.૨૦૨૪ ના રોજ વિભાગે અધિક કલેક્ટર (નર્મદા), અમદાવાદ અને ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી, અમદાવાદને વર્તમાન કેસની જરૂરી વિગતો માટે ચર્ચા માટે બોલાવ્યા હતા.

૧૦. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૧૩.૦૭.૨૦૨૪ ના રોજ અપર મુખ્ય સચિવ પાસેથી મંજૂરી મેળવ્યા પછી, વર્તમાન કેસની જરૂરી વિગતો માગતો પત્રવ્યવહાર જારી કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૧. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૨૬.૦૭.૨૦૨૪ ના રોજ વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને એવોર્ડને પડકારવો કે સ્વીકારવો તે અંગે નિર્ણય લેવા માટે એક સમિતિની રચના કરવામાં આવી હતી. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૨૨.૧૦.૨૦૨૪ ના રોજ કેસ સમિતિ સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યો હતો અને તારીખ ૧૧.૦૫.૨૦૨૨ ના ચુકાદા અને એવોર્ડ સામે અપીલ દાખલ કરવાની ભલામણ કરવામાં આવી હતી.

૧૨. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૩૦.૧૦.૨૦૨૪ ના રોજ ચુકાદા અને એવોર્ડને પડકારવા અંગે સમિતિ દ્વારા લેવાયેલા નિર્ણય મુજબ, કાયદા વિભાગને પ્રસ્તાવ મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૧૩. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૨૫.૧૧.૨૦૨૪ ના પત્રવ્યવહાર દ્વારા કાયદા વિભાગે પ્રથમ અપીલ દાખલ કરવા અને તેનો મુસદ્દો તૈયાર કરવાના હેતુથી સરકારી કાયદા અધિકારીઓની કચેરીને કાગળો મોકલી આપ્યા છે.

૧૪. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૨૬.૧૧.૨૦૨૪ ના રોજ સરકારી કાયદા અધિકારીઓની કચેરીએ સોગંદનામું કરનાર વિભાગને અપીલ દાખલ કરવા માટે જરૂરી દસ્તાવેજો સાથે ચુકાદા અને એવોર્ડની પ્રમાણિત નકલ માગતો પત્રવ્યવહાર કર્યો છે.

૧૫. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૨૧.૦૨.૨૦૨૫ નો એક પત્રવ્યવહાર સેક્શન ઓફિસર, નર્મદા, જળસંપત્તિ, પાણી પુરવઠા અને કલ્પસર વિભાગ દ્વારા નાયબ કલેક્ટર અને ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારી, નર્મદા યોજના, અમદાવાદની કચેરીને સંબોધીને જારી કરવામાં આવ્યો હતો, જે સદર કચેરીને તારીખ ૨૭.૦૨.૨૦૨૫ ના રોજ મળ્યો હતો.

૧૬. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારીએ પ્રથમ અપીલ દાખલ કરવાના હેતુ માટે વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અંગે સરકારી કાયદા અધિકારીની કચેરી, ગુજરાત હાઈકોર્ટને વિગતો મોકલી આપી છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સરકારી કાયદા અધિકારીની કચેરી, ગુજરાત હાઈકોર્ટ તારીખ

૦૨.૦૫.૨૦૨૫ ના પત્રવ્યવહાર દ્વારા વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમમાં જરૂરી સુધારા અંગે ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારીને પૂછ્યું છે. ઉપરોક્ત પત્રવ્યવહારના અનુસંધાનમાં, ખાસ જમીન સંપાદન અધિકારીએ તારીખ ૦૮.૦૫.૨૦૨૫ ના પત્રવ્યવહાર દ્વારા કાર્યપાલક ઈજનેર, કપડવંજને વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને એવોર્ડમાં સુધારો કરવા માટે યોગ્ય અરજી દાખલ કરવા મોકલી આપ્યો છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૦૮.૦૭.૨૦૨૫ ના રોજ કાર્યપાલક ઈજનેર, કપડવંજને વિદ્વાન રેફરન્સ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને એવોર્ડમાં સુધારો કરવા માટે યોગ્ય અરજી દાખલ કરવા રિમાઈન્ડર પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૧૭. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૦૨.૦૮.૨૦૨૫ ના રોજ, વિદ્વાન પેનલ એડવોકેટે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે સદર હુકમ અને એવોર્ડમાં સુધારો કે સુધારણા થઈ શકે નહીં.

૧૮. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૦૪.૦૮.૨૦૨૫ ના પત્રવ્યવહાર દ્વારા તારીખ ૧૧.૦૫.૨૦૨૨ ના હુકમને પડકારતી પ્રથમ અપીલનો મુસદ્દો તૈયાર કરવાના હેતુથી લેન્ડ રેફરન્સ સંબંધિત જરૂરી દસ્તાવેજો સાથે ચુકાદા અને હુકમનામાની પ્રમાણિત નકલો સરકારી કાયદા અધિકારીઓની કચેરી, હાઈકોર્ટ, અમદાવાદને મોકલવામાં આવી હતી.

૧૯. વિગતો મોકલવામાં આવ્યાના આધારે અપીલનો મુસદ્દો તેમજ સાથેની અરજી તૈયાર કરવામાં આવી હતી અને મંજૂરી માટે કાયદા વિભાગને મોકલવામાં આવી હતી. તે દરમિયાન, સરકારી કાયદા અધિકારીની કચેરી, ગુજરાત હાઇકોર્ટ આ નામદાર કોર્ટના નવા એસ.ઓ.પી. મુજબ જરૂરી કોર્ટ ફીની વ્યવસ્થા કરવા માટે તારીખ ૦૯.૦૯.૨૦૨૫ નો પત્રવ્યવહાર કાર્યપાલક ઇજનેરની કચેરી, નર્મદા પ્રોજેક્ટ કેનાલ ડિવિઝન નં. ૯, અમદાવાદને મોકલ્યો હતો. ત્યારબાદ, કાર્યપાલક ઇજનેરની કચેરી, નર્મદા પ્રોજેક્ટ કેનાલ ડિવિઝન નં. ૯, અમદાવાદે તારીખ ૨૦.૦૯.૨૦૨૫ ના રોજ જરૂરી કોર્ટ ફીનો ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ સરકારી કાયદા અધિકારીઓની કચેરી, ગુજરાત હાઇકોર્ટને મોકલી આપ્યો હતો.”

૬. જ્યાં સુધી “સદર અધિનિયમ” ની કલમ ૫ હેઠળ વિલંબ માફ કરવાની માગણી કરવામાં આવી છે, ત્યાં સુધી કલમ ૫ નો નીચે મુજબ સંદર્ભ લઈએ:-

“૫. અમુક કેસોમાં નિર્ધારિત સમયગાળાનો વધારો.— કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર, ૧૯૦૮ (૧૯૦૮ નો ૫) ના ઓર્ડર ૨૧ ની કોઈપણ જોગવાઈ હેઠળની અરજી સિવાયની કોઈપણ અપીલ અથવા કોઈપણ અરજી નિર્ધારિત સમયગાળા પછી દાખલ કરી શકાય છે, જો અપીલકર્તા અથવા અરજદાર કોર્ટને સંતોષ આપે કે તેની પાસે આવા સમયગાળામાં અપીલ દાખલ ન કરવા અથવા અરજી ન કરવા માટે પૂરતું કારણ હતું. સ્પષ્ટતા.

— નિર્ધારિત સમયગાળો નક્કી કરવામાં અથવા ગણતરી કરવામાં અપીલકર્તા અથવા અરજદાર હાઈકોર્ટના કોઈપણ હુકમ, પ્રથા અથવા ચુકાદાથી ગેરમાર્ગે દોરાયા હતા તે હકીકત આ કલમના અર્થમાં પૂરતું કારણ બની શકે છે.”

૭. અરજદાર મોટા વિલંબને સંતોષકારક રીતે દર્શાવવા અને સમજાવવા માટે અને કાયદાકીય રીતે નિર્ધારિત સમયગાળામાં અપીલ/અરજી દાખલ ન કરવા અથવા જરૂરી અરજી ન કરવા માટે પૂરતું કારણ અસ્તિત્વમાં હતું તે અંગે કોર્ટને ખાતરી કરાવવા માટે બંધાયેલા હતા. સામાન્ય રીતે, “સદર અધિનિયમ” ની કલમ ૫ હેઠળ વિલંબ માફીની અરજીઓ પર વિચાર કરતી વખતે અદાલતો ઉદાર અભિગમ અપનાવે છે, શરત એ છે કે વિલંબ પૂરતા કારણને યોગ્ય રીતે આભારી હોય. માત્ર “ઉદાર અભિગમ,” “ન્યાય-લક્ષી અભિગમ,” અથવા “સંપૂર્ણ ન્યાય” ના આહ્વાન દ્વારા વિલંબ માફ કરી શકાય નહીં. આ વારંવાર ટાંકવામાં આવતા શબ્દપ્રયોગોનો ઉપયોગ મર્યાદાના મૂળભૂત કાયદાને ફેંકી દેવા અથવા કમજોર કરવા માટે કરી શકાય નહીં.

૮. મર્યાદાનો નિયમ યોગ્ય જાહેર નીતિના સિદ્ધાંતો અને ન્યાયીપણાના સિદ્ધાંતો પર આધારિત છે. ખરેખર ‘પૂરતું કારણ’ અભિવ્યક્તિને ઉદાર અર્થઘટન મળવું જોઈએ જેથી સંપૂર્ણ ન્યાય આગળ વધે. આ સિદ્ધાંત ત્યારે ધ્યાને આવે છે જ્યારે વિલંબ માફી માગનાર પક્ષકાર પર કોઈ બેદરકારી અથવા નિષ્ક્રિયતા અથવા શુદ્ધનિષ્ઠાનો અભાવ આક્ષેપિત ન

હોય. આપવામાં આવેલી સમજૂતી ‘પૂરતું કારણ’ બનશે કે નહીં તે દરેક કેસની હકીકતો પર નિર્ભર રહેશે અને પગલાં લેવામાં થયેલા વિલંબ માટે આપેલી સમજૂતી સ્વીકારવા કે નકારવા માટે કોઈ સીધું સૂત્ર હોઈ શકે નહીં. બાબત પર વિચાર કરતી વખતે, અદાલતે એ તમામ હકીકત પણ ધ્યાનમાં લેવી જરૂરી છે કે પક્ષકારે નિર્ધારિત સમયમાં પગલાં કેમ લીધાં નથી. અદાલતે એ હકીકત ગુમાવવી જોઈએ નહીં કે નિર્ધારિત સમયની અંદર પગલાં ન લેવાથી, અન્ય પક્ષકારને મૂલ્યવાન અધિકાર પ્રાપ્ત થયો છે જેને રૂટિન પદ્ધતિની જેમ વિલંબ માફ કરીને હળવાશથી પરાજિત કરવો જોઈએ નહીં.

૯. ઉદાર અભિગમના સિદ્ધાંતનો યોગ્ય ખંતના સિદ્ધાંત પર નિર્ણય થવો જોઈએ. વર્તમાન કેસમાં, વિલંબની લંબાઈ ૧૨૨૫ દિવસની છે. તે ઘણો લાંબો વિલંબ છે અને અરજીઓ તેમજ દલીલોનું અવલોકન કરતાં, તે વણસમજાવેલો રહે છે. અરજદાર દ્વારા આગળ ધપાવવામાં આવેલા કારણો સુસંગત જણાતા નથી અને કોઈપણ કારણોએ અરજદારને સમયગાળાની અંદર એફએ દાખલ કરતાં અટકાવ્યા ન હતા. એ યાદ રાખવું જોઈએ કે રજૂઆતો અને કારણોને કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા સમર્થન મળતું નથી.

૧૦. આ કોર્ટના મતે, અરજદાર કોઈપણ પૂરતા કારણો સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે જેણે તેમને નિર્ધારિત સમયગાળાની અંદર એફએ દાખલ કરતાં અટકાવ્યા હોય.

૧૧. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે (૨૦૨૪) ૧૨ એસ.સી.સી. ૩૩૬ માં રિપોર્ટ થયેલા પથાપતિ સુબ્બારેડ્ડી (મૃતક) કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ મારફત અને અન્ય વિ. સ્પેશિયલ ડેપ્યુટી કલેક્ટર (એલએ) ના કેસમાં સદર અધિનિયમની કલમ ૫ ના વ્યાપક ક્ષેત્રની સમજૂતી આપી હતી. ફકરા ૨૮, ૩૨ અને ૩૪ માં સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૨૮. કાયદાની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ અને આ કોર્ટ દ્વારા ઠરાવવામાં આવેલા કાયદાની સુમેળભરી વિચારણા પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે:

૨૮.૧. મર્યાદાનો કાયદો જાહેર નીતિ પર આધારિત છે કે હક પોતે ગુમાવવા કરતાં ઉપાયના અધિકારને જમ કરીને મુકદ્દમાનો અંત આવવો જોઈએ;

૨૮.૨. જે અધિકાર અથવા ઉપાયનો લાંબા સમય સુધી ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નથી અથવા મેળવવામાં આવ્યો નથી તે ચોક્કસ સમયગાળા પછી સમાપ્ત થવો જોઈએ અથવા તેનો અંત આવવો જોઈએ;

૨૮.૩. લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓનું અલગ રીતે અર્થઘટન કરવું પડશે, જેમ કે કલમ ૩ નું કડક અર્થમાં અર્થઘટન કરવું પડશે જ્યારે કલમ ૫ નું ઉદારતાથી અર્થઘટન કરવું પડશે;

૨૮.૪. સંપૂર્ણ ન્યાયને આગળ ધપાવવા માટે, જોકે ઉદાર અભિગમ, ન્યાય-લક્ષી અભિગમ અથવા સંપૂર્ણ ન્યાયના કારણને ધ્યાનમાં રાખી શકાય છે પરંતુ લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૩ માં સમાવિષ્ટ મર્યાદાના

મૂળભૂત કાયદાને પરાજિત કરવા માટે તેનો ઉપયોગ કરી શકાય નહીં;

૨૮.૫. જો પૂરતું કારણ સમજાવવામાં આવ્યું હોય તો અદાલતોને ફોર કોન્ડોનેશન ઓફ ડીલે વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે, પરંતુ સત્તાનો તે ઉપયોગ પ્રકૃતિમાં વિવેકાધીન છે અને જો વિવિધ પરિબલો માટે પૂરતું કારણ સ્થાપિત થાય તો પણ તેનો ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં, જેમ કે જ્યાં અતિશય વિલંબ, બેદરકારી અને યોગ્ય ખંતનો અભાવ હોય;

૨૮.૬. માત્ર કેટલાક વ્યક્તિઓએ સમાન બાબતમાં દાદ મેળવી છે, તેનો અર્થ એ નથી કે અન્ય લોકો પણ તે જ લાભ માટે હકદાર છે જો અદાલત અપીલ દાખલ કરવામાં વિલંબ માટે દર્શાવેલા કારણથી સંતુષ્ટ ન હોય;

૨૮.૭. વિલંબ માફ કરવામાં કેસના ગુણદોષ પર વિચાર કરવો જરૂરી નથી; અને

૨૮.૮. વિલંબ માફીની અરજી ફોર કોન્ડોનેશન ઓફ ડીલે નિર્ધારિત પરિમાણો પર નક્કી કરવાની રહેશે અને શરતો લાદવામાં આવી છે તે કારણસર વિલંબ માફ કરવો એ વૈધાનિક જોગવાઈની અવગણના સમાન છે.

૩૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયો કોઈ મદદ કરશે નહીં કારણ કે જ્યારે ફોર કોન્ડોનેશન ઓફ ડીલે પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી ત્યારે શરતો લાદવી યોગ્ય નથી. બીજું, માત્ર કેટલાક વ્યક્તિઓને તેમના પોતાના

કેસની હકીકતો પર દાદ આપવામાં આવી છે તે કારણસર વિલંબ માફ કરવાપાત્ર નથી. આવા સંજોગોમાં વિલંબ માફ કરવો એ કાયદાકીય ઇરાદા અથવા કાયદાની સ્પષ્ટ જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન છે. દાવેદારોએ ફોર કોન્ડોનેશન ઓફ ડીલે કોઈ કેસ બનાવ્યો હતો તેવું ઠરાવ્યા વિના વિલંબ માટે વ્યાજથી વંચિત રાખવામાં આવ્યા છે તે કારણસર વિલંબ માફ કરવો એ યોગ્ય અભિગમ નથી, ખાસ કરીને જ્યારે ઉપરોક્ત બંને નિર્ણયો બસવરાજ માં અગાઉની જાહેરાતની અજ્ઞાનતામાં આપવામાં આવ્યા હોય.

૩૪. વધુમાં, આ કેસની હકીકતોમાં હાઈકોર્ટે વિલંબ માફ કરવાની તેની વિવેકાધીન હકુમતનો ઉપયોગ કરવો યોગ્ય માન્યો નથી. નોંધાયેલા કારણોસર હાઈકોર્ટ દ્વારા આ રીતે વાપરવામાં આવેલી વિવેકબુદ્ધિમાં દખલ કરવાનો અમારા માટે કોઈ પ્રસંગ નથી. પ્રથમ, દાવેદારો રેફરન્સ આગળ ધપાવવામાં અને પછી સૂચિત અપીલ દાખલ કરવામાં બેદરકાર રહ્યા હતા. બીજું, મોટાભાગના દાવેદારોએ રેફરન્સ કોર્ટના નિર્ણયને સ્વીકારી લીધો છે. ત્રીજું, જો અરજદારોને તેના નિર્ણય પહેલાં બદલવામાં આવ્યા ન હોય અને રેફરન્સમાં પક્ષકાર બનાવવામાં આવ્યા ન હોય, તો તેઓ પ્રક્રિયાગત પુનરાવલોકન માટે અરજી કરી શક્યા હોત જે તેમણે ક્યારેય કરી ન હતી. આમ, બાબતને આગળ ધપાવવામાં તેમની તરફથી દેખીતી રીતે કોઈ યોગ્ય ખંત નથી. તદનુસાર, અમારા મતે, અપીલ દાખલ કરવામાં વિલંબ માફ કરવાનો ઇનકાર કરવામાં હાઈકોર્ટ વાજબી છે.”

૧૨. તાજેતરમાં, ૨૦૨૬ આઈએનએસસી ૧૪૮ માં રિપોર્ટ થયેલા સ્ટેટ ઓફ ઓડિશા અને અન્ય વિ. મેનેજિંગ કમિટી ઓફ નમતારા ગર્લ્સ હાઈસ્કૂલ્સ ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે વિષય બાબત પરના વિવિધ સત્તાવાર ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લીધા પછી ફરિયાદી ૧૭ થી ૨૧ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:-

“૧૭. ખરેખર, અમારામાંના એક [દીપાંકર દત્તા] એ શિયો રાજ સિંહ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા માં સમાન બેનચ માટે ચુકાદો લખતી વખતે સંબંધિત હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વિલંબ માફીના હુકમમાં દખલ ન કરતી વખતે કાતિજી (ઉપર મુજબ), રામેગૌડા (ઉપર મુજબ) અને તેને અનુસરતા અન્ય ઘણા નિર્ણયોમાં લીધેલા દ્રષ્ટિકોણને અપનાવ્યો હતો. જોકે, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે વિલંબ માફી માટેના કારણ તરીકે રજૂ કરવામાં આવતી ‘સમજૂતી’ અને ‘બહાનું’ વચ્ચે તફાવત કરવો જોઈએ. એ બાબત પર પણ ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો કે જ્યારે આ અદાલત અપીલ/અરજી રજૂ કરવામાં વિલંબ માફી માટેની અરજી પર વિચાર કરી રહી હોય અને જ્યારે તે વિલંબ માફીની અરજ મંજૂર કરતા હાઈકોર્ટના વિવેકાધીન હુકમ સામે અપીલમાં બેઠી હોય ત્યારે એક અલગ અભિગમ અપનાવવો પડશે. પહેલાંના કિસ્સામાં, માફ કરવું કે નહીં તે એકમાત્ર પ્રશ્ન હશે જ્યારે પછીના કિસ્સામાં, વિલંબ માફીની અરજ મંજૂર કરવાના પક્ષમાં વિવેકબુદ્ધિનો યોગ્ય ઉપયોગ થયો છે કે કેમ તેની તપાસ કરવી પડશે.

૧૮. જોકે, કાતિજી (ઉપર મુજબ) અને રામેગૌડા (ઉપર મુજબ) પછી ઉદાર અભિગમ અપનાવતા કોઈપણ નિર્ણયોમાં કદાચ જે બાબત અજાણ રહી ગઈ હતી તે કમિશનર ઓફ વેલ્થ ટેક્સ, બોમ્બે વિ. એમેચ્યોર રાઈડર્સ કલબ, બોમ્બે માં સંક્ષિપ્ત હુકમ લખતી વખતે અને તાકીદ સાથે કાર્ય ન કરવા બદલ ‘મહેસૂલ’ ના અધિકારીઓને ઠપકો આપતી વખતે માનનીય એમ.એન. વેંકટચલૈયા, સીજેઆઈ સિવાય અન્ય કોઈ દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલી અકળામણ અને પરિણામી શોક છે. આ હુકમ રામેગૌડા (ઉપર મુજબ) ના નિર્ણયના છ વર્ષની અંદર કરવામાં આવ્યો હતો. અમે તેને સંપૂર્ણપણે નીચે મુજબ ટાંકવા સિવાય વધુ સારું કંઈ કરી શકતા નથી:

૧. અમે મહેસૂલ તરફે વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી એસ.સી. મંચંદાને સાંભળ્યા છે.

૨. તારીખ ૧૬ નવેમ્બર, ૧૯૯૩ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવેલી આ સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનમાં ૨૬૪ દિવસનો વિલંબ થયો છે. ભૂતકાળમાં ઘણા સમયથી, આ અદાલત મર્યાદાના મુદ્દે સરકાર વતી લાવવામાં આવતી અપીલો ખોવાઈ જવાના કારણે જાહેર હિતને થતા ગંભીર પૂર્વગ્રહ અંગે અવલોકનો કરી રહી છે, ભૂતકાળમાં થોડા વર્ષોથી આવા અવલોકનો કરવામાં આવ્યા છે. પરંતુ નવેમ્બર ૧૯૯૩ માં દાખલ કરાયેલી વર્તમાન અરજીમાં દેખાય છે તેમ કોઈ સ્પષ્ટ સુધારો જણાયો નથી. વિલંબ માટેની સમજૂતી, અરજદારના પોતાના શબ્દોમાં રજૂ કરવી વધુ સારી રહેશે:

“(જી) એડવોકેટ-ઓન-રેકૉર્ડે ડ્રાફ્ટિંગ એડવોકેટ પાસેથી સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનનો મુસદ્દો તૈયાર કરાવ્યો અને કેસ ફાઇલ સાથે ૨૪ જૂન, ૧૯૯૩ ના રોજ બોર્ડને મંજૂરી માટે મોકલી આપ્યો.

(એચ) બોર્ડે ૯ જુલાઈ, ૧૯૯૩ ના રોજ એડવોકેટ-ઓન-રેકૉર્ડને કેસ ફાઇલ પરત કરી જેમણે ૨૦ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૩ ના રોજ બોર્ડને વિનંતી સાથે તે ફરીથી મોકલી કે ડ્રાફ્ટ એસએલપી બોર્ડ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી ન હતી. બોર્ડે ડ્રાફ્ટ એસએલપી મંજૂર કર્યા પછી આ ફાઇલ ૧ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૩ ના રોજ સીએએસને મોકલી આપી.”

૩. આ સમજૂતી વિલંબ માફી માટે ન્યાયિક રીતે સ્વીકાર્ય ગ્રાઉન્ડ પૂરું પાડવા માટે અસમર્થ છે. ભૂતકાળમાં કેટલાક કેસોમાં કરવામાં આવેલા આ કોર્ટના અગાઉના અવલોકનો પછી, અમે આશા રાખતા હતા કે બાબતોમાં સુધારો થઈ શકે છે. આ આશાવાદ માટે કોઈ દેખીતો ટેકો જણાતો નથી, એક સીમા છે જેની આગળ અદાલતો પણ પક્ષકારને મદદ કરી શકતી નથી ભલે તે પક્ષકાર સરકાર હોય જે પોતે અમલદારશાહી ઉદાસીનતાની સાંકળો હેઠળ છે. દરેકને બાંધતા મર્યાદાના કાયદાને ધ્યાનમાં રાખીને, અમને દાદ આપવાનો કોઈ રસ્તો મળતો નથી. એ સાચું છે કે સરકારને અન્ય કોઈ ખાનગી પક્ષકારની જેમ ગણવી જોઈએ નહીં, કારણ કે ખરેખર પહેલાંના કિસ્સામાં નિર્ણયો...

૧૯. રામેગૌડા (ઉપર મુજબ) અને એમેચ્યોર રાઈડર્સ (ઉપર મુજબ) એક

પછી એક વાંચવાથી કોઈને શંકા રહેતી નથી કે આ કોર્ટને આશા ગુમાવવામાં વધુ સમય લાગ્યો નથી. એ તદ્દન સ્પષ્ટ છે કે ક્રાંતિજી (ઉપર મુજબ) ને અનુસરીને રામેગૌડા (ઉપર મુજબ) માં બાબતોમાં સુધારો થશે તેવા ઘણા આશાવાદ સાથે કાયદો ઘડવામાં આવ્યો હતો. જોકે, નામદાર ન્યાયમૂર્તિઓને આવા આશાવાદ માટે કોઈ દેખીતો ટેકો મળ્યો ન હતો અને કોર્ટની ધીરજની આત્યંતિક સીમા સુધી કસોટી થયા પછી, ઠરાવ્યું કે એક સીમા છે જેની આગળ અદાલતો પણ પક્ષકારને મદદ કરી શકતી નથી ભલે અમલદારશાહી ઉદાસીનતાની સાંકળો હેઠળ કામ કરતો પક્ષકાર સરકાર હોય.

૨૦. અમે ઓડિશા રાજ્યને માત્ર હાઈકોર્ટ સમક્ષ જ નહીં પરંતુ આ કોર્ટ સમક્ષ પણ સંપૂર્ણપણે સુસ્ત, ધીમું અને આળસુ જોયું છે. હાઈકોર્ટ દ્વારા તેની અપીલ સમય-અવરોધિત તરીકે ફગાવી દેવામાં આવી હોવા છતાં, મર્યાદા સમયગાળો પૂરો થયાના ચાર મહિના પછી ઓડિશા રાજ્ય દ્વારા આ કોર્ટનો આશરો લેવામાં આવ્યો છે.

૨૧. વિલંબ માફીનો અધિકાર તરીકે દાવો કરી શકાતો નથી. વિલંબ માફ કરવો કે નહીં તે સંપૂર્ણપણે કોર્ટની વિવેકબુદ્ધિ છે. ‘રાજ્ય’ ને દર્શાવવામાં આવતી તમામ છૂટછાટો છતાં, અમારો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય છે કે અહીં ઓડિશા રાજ્ય દ્વારા દર્શાવવા માગવામાં આવેલું કારણ એ સમજૂતી નથી પરંતુ એક લંગડું બહાનું છે. વિવેકબુદ્ધિના ઉપયોગ માટે કોઈ કેસ બનાવવામાં આવ્યો નથી.”

૧૩. ૨૦૨૪ આઈએનએસસી ૨૬૨ માં રિપોર્ટ થયેલા યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિ. જહાંગીર બાયરામજી જીજીભોય (મૃતક) કાયદેસરના વારસદાર મારફત ના કેસમાં ચુકાદાનો યોગ્ય સંદર્ભ લેવો જરૂરી છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે આ ચુકાદામાં ફરરા ૨૪ માં ઠરાવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી સર્વોચ્ચ અદાલતને ખાતરી ન થાય કે આવા લાંબા અને અતિશય વિલંબને માફ કરવા માટે પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે ત્યાં સુધી સર્વોચ્ચ અદાલત બાબતના ગુણદોષની તપાસ કરવા જઈ રહી નથી. ફરરા ૨૫, ૨૬, ૨૭ માં સંબંધિત અવલોકન નીચે મુજબ વંચાય છે:-

“૨૫. જ્યારે ૧૨ વર્ષથી વધુના ઘોર વિલંબને માફ કરવાની વાત આવે ત્યારે પક્ષકાર ખાનગી પક્ષ હોય કે રાજ્ય કે ભારત સંઘ હોય તેનાથી ભાગ્યે જ કોઈ ફરક પડે છે. જો પક્ષકાર કાયદાની સંબંધિત જોગવાઈઓ હેઠળ નિર્ધારિત સમય વીતી ગયાના લાંબા સમય પછી કોર્ટનો આશરો લેવાનું પસંદ કરે છે, તો તે પાછળ ફરીને એમ કહી શકતો નથી કે વિલંબ માફ કરવાથી બંનેમાંથી કોઈ પક્ષને કોઈ પૂર્વગ્રહ થશે નહીં. પક્ષકારો વચ્ચેનો આ મુકદ્દમો ૧૯૮૧ માં ક્યારેક શરૂ થયો હતો. આપણે ૨૦૨૪ માં છીએ. લગભગ ૪૩ વર્ષ વીતી ગયા છે. જોકે, આજ સુધી સામાવાળા પોતાના હુકમનામાના ફળ મેળવી શક્યા નથી. જો આપણે ૧૨ વર્ષ અને ૧૫૮ દિવસનો વિલંબ માફ કરીએ અને ફરી એકવાર સામાવાળાને કાનૂની કાર્યવાહીની જટિલતામાંથી પસાર થવા કહીએ તો તે ન્યાયની મજાક હશે.

૨૬. વિલંબની લંબાઈ એ એક સુસંગત બાબત છે જેને કોર્ટે વિલંબ માફ

કરવો જોઈએ કે નહીં તે ધ્યાનમાં લેતી વખતે ધ્યાને લેવી જ જોઈએ. અપીલકર્તાઓના અભિગમ પરથી એવું જણાય છે કે તેઓ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે તેમની પોતાની મર્યાદાનો સમયગાળો નક્કી કરવા માગે છે જેના માટે કાયદાએ મર્યાદાનો સમયગાળો નિર્ધારિત કર્યો છે. એકવાર એવું ઠરાવવામાં આવે કે પક્ષકારે લાંબા સમય સુધી પોતાની નિષ્ક્રિયતાના કારણે ગુણદોષ પર બાબત ધ્યાને લેવાનો પોતાનો અધિકાર ગુમાવી દીધો છે, ત્યારે તેને બિન-ઘરાદાપૂર્વકનો વિલંબ માની શકાય નહીં અને કેસના આવા સંજોગોમાં, તકનીકી બાબતોની સામે સંપૂર્ણ ન્યાયને પ્રાધાન્ય આપવું જોઈએ તેવી દલીલ તેને સાંભળી શકાય નહીં. વિલંબ માફીની અરજ પર વિચાર કરતી વખતે, અદાલતે મુખ્ય બાબતના ગુણદોષથી શરૂઆત કરવી જોઈએ નહીં. માફી માગનાર પક્ષકાર દ્વારા આપવામાં આવેલી સમજૂતીની શુદ્ધનિષ્ઠા પહેલા નક્કી કરવાની અદાલતની ફરજ છે. જો મુકદ્દમાબાજ દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલું પૂરતું કારણ અને બીજી બાજુનો વિરોધ સમાન રીતે સંતુલિત હોય તો જ કોર્ટ વિલંબ માફ કરવાના હેતુ માટે બાબતના ગુણદોષની સહાય લઈ શકે છે.

૨૭. અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે મર્યાદાનો પ્રશ્ન માત્ર તકનીકી બાબત નથી. મર્યાદાના નિયમો યોગ્ય જાહેર નીતિના સિદ્ધાંતો અને ન્યાયીપણાના સિદ્ધાંતો પર આધારિત છે. આપણે અપીલકર્તાઓની ધૂન અને ઈચ્છાઓ પર નક્કી કરવા માટે અનિશ્ચિત સમયગાળા માટે સામાવાળાના માથા પર ‘ડેમોક્રસની તલવાર’ લટકતી રાખવી જોઈએ

નહીં.”

૧૪. ચુકાદાથી અલગ થતાં પહેલાં, આ તબક્કે, (૨૦૧૨) ૩ એસ.સી.સી. પડ૩ માં રિપોર્ટ થયેલા ઓફિસ ઓફ ધ ચીફ પોસ્ટ માસ્ટર જનરલ અને અન્ય વિ. લિવિંગ મીડિયા ઇન્ડિયા લિમિટેડ અને અન્ય ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના સુસ્થાપિત ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે મર્યાદાનો કાયદો સરકાર સહિત દરેકને સમાન રીતે બાંધે છે, અને આધુનિક ટેકનોલોજીના યુગમાં અસાધારણ મશીનરી અને વારસામાં મળેલી અમલદારશાહી પદ્ધતિની દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં. સદર ચુકાદાના ફકરા ૨૮ થી ૩૦ નીચે મુજબ વંચાય છે:-

“૨૮. જોકે અમે એ હકીકતથી વાકેફ છીએ કે વિલંબ માફીની બાબતમાં જ્યારે કોઈ ઘોર બેદરકારી કે ઇરાદાપૂર્વકની નિષ્ક્રિયતા કે શુદ્ધનિષ્ઠાનો અભાવ ન હતો, ત્યારે સંપૂર્ણ ન્યાયને આગળ ધપાવવા માટે ઉદાર છૂટછાટ અપનાવવી પડશે, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે હકીકતો અને સંજોગોમાં, વિભાગ વિવિધ અગાઉના નિર્ણયોનો લાભ લઈ શકે નહીં. ઉપયોગમાં લેવાતી અને ઉપલબ્ધ આધુનિક તકનીકોને ધ્યાનમાં રાખીને અસાધારણ મશીનરી અને ઘણી બધી નોંધો બનાવવાની વારસામાં મળેલી અમલદારશાહી પદ્ધતિના આધારે કરવામાં આવેલો દાવો સ્વીકારી શકાય નહીં. મર્યાદાનો કાયદો નિઃશંકપણે સરકાર સહિત દરેકને બાંધે છે.

૨૯. અમારા મતે, તમામ સરકારી સંસ્થાઓ, તેમની એજન્સીઓ અને ઉપકરણોને જાણ કરવાનો આ યોગ્ય સમય છે કે જ્યાં સુધી તેમની પાસે વિલંબ માટે વાજબી અને સ્વીકાર્ય સમજૂતી ન હોય અને શુદ્ધિનિષ્ઠ પ્રયાસ ન હોય ત્યાં સુધી સામાન્ય સમજૂતી સ્વીકારવાની જરૂર નથી કે પ્રક્રિયામાં લાલફીતાશાહીની નોંધપાત્ર માત્રાના કારણે ફાઈલ ઘણા મહિનાઓ/વર્ષો સુધી પેન્ડિંગ રાખવામાં આવી હતી. સરકારી વિભાગો ખંત અને પ્રતિબદ્ધતા સાથે તેમની ફરજો નિભાવે તેની ખાતરી કરવા માટે વિશેષ જવાબદારી હેઠળ છે. વિલંબ માફી એ એક અપવાદ છે અને સરકારી વિભાગો માટે અપેક્ષિત લાભ તરીકે તેનો ઉપયોગ થવો જોઈએ નહીં. કાયદો દરેકને સમાન પ્રકાશ હેઠળ આશ્રય આપે છે અને થોડા લોકોના લાભ માટે તેને બદલવો જોઈએ નહીં.

૩૦. તારીખોના માત્ર ઉદ્દેશ સિવાય વિભાગ દ્વારા વિલંબ માટે કોઈ યોગ્ય સમજૂતી આપવામાં આવી ન હતી તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતાં, અમારા મતે, વિભાગ આવા મોટા વિલંબને માફ કરવા માટે પૂરતા સ્વીકાર્ય અને સચોટ કારણો આપવામાં સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ ગયું છે. તદ્દનુસાર, અપીલો વિલંબના આધારે ફગાવી દેવાને પાત્ર છે.”

૧૫. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, અને ઉપર જણાવેલા નિર્ણાયક સિદ્ધાંતના સાવચેતીભર્યા ઉપયોગ પર, આ કોર્ટને જણાય છે કે તેની ગેરહાજરીમાં આક્ષેપોનો પાયો જ તૂટી પડે છે, ૧૨૨૫ દિવસના અતિશય અને મોટા વિલંબ માટે કોઈ સચોટ કે વિશ્વસનીય સમજૂતી આગળ

આવતી નથી. ગુણદોષ વિનાની આ અરજીઓ અનિવાર્યપણે ફગાવી દેવાને પાત્ર છે.

૧૬. ઉપરોક્ત કારણોસર, અરજીઓ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

૧૭. પરિણામે, પ્રથમ અપીલની નોંધણી કરવાનો આથી ઈનકાર કરવામાં આવે છે.

૧૮. સિવિલ એપ્લિકેશન(ઓ), જો કોઈ હોય, તો અસ્તિત્વમાં રહેતી નથી અને તદનુસાર નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(જે. સી. દોશી, ન્યાયમૂર્તિ)

૨૧૪

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====